

## LAUSUNTO KOSKIEN PERUSTIETOVARANTOJEN VIITEARKKITEHTUURIN LUONNOSTA

Valtionvarainministeriö on pyytänyt lausuntoa koskien perustietovarantojen viitearkkitehtuurin luonnosta.

Perustietovarantojen viitearkkitehtuuri on osa julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuria. Tämän viitearkkitehtuurin avulla ohjataan perustietovarantojen suunnittelua ja kehittämistä, jotta niiden tietoja voitaisiin paremmin hyödyntää erilaisissa prosesseissa ja tietojärjestelmissä.

VM pyytää kiinnittämään sisällön lisäksi huomiota viitearkkitehtuurin hyödynnettävyyteen, raportin rakenteeseen, käytettyyn käsitteistöön ja esitystapaan. VM ottaa mielellään vastaan niihin liittyviä näkemyksiä arkkitehtuurityön kehittämiseksi.

Perustietovarantojen viitearkkitehtuurin luonnosta koskevat vastaukset pyydetään lähettämään 8.11.2013 mennessä sähköpostilla osoitteeseen

[valtionvarainministerio@vm.fi](mailto:valtionvarainministerio@vm.fi) sekä

[anne.kauhanen-simanainen@vm.fi](mailto:anne.kauhanen-simanainen@vm.fi)

Sähköpostin otsikkoon toivotaan maininta "VM119:00/2012 Perustietovarantojen viitearkkitehtuuri"

### 1. Organisaatio

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus

### 2. Yhteys henkilön tiedot

|                   |                              |
|-------------------|------------------------------|
| Etunimi:          | Tiina                        |
| Sukunimi:         | Vuolteenaho                  |
| Sähköposti:       | tiina.vuolteenaho@mmmtike.fi |
| Postiosoite:      | PL 310                       |
| Postinumero:      | 00023                        |
| Postitoimipaikka: | VALTIONEUVOSTO               |
| Matkapuhelin:     | 040 569 4146                 |

### 3. Yleiskommentit

- Dokumentin luettavuus on huono lähinnä toiston vuoksi. Kirjoitusvirheet antavat keskeneräisen vaikutelman (jopa Suomi kirjoitettu pienellä luku 7 henkilötiedot -kohta). Dokumentti on visuaalisesti epä johdonmukainen esim. sijoittelu ja taulukoiden tyylittelyt. Kaikkia taulukoita ei ole numeroitu.
- Samasta asiasta käytetään useaa termiä. Pitkissä dokumenteissa syytä panostaa johdonmukaisuuteen, jottei lukijan ajatus katkea.
- Ei loppuyhteenvedoa tms? Loppui kuin kanan lento.

### 4. Anna arviosi seuraavista suositusluonnokseen liittyvistä väitteistä asteikolla 1 - 5 (5 = samaa mieltä, 1 = eri mieltä)

Suositus on tarpeellinen 5

|                                                               |   |
|---------------------------------------------------------------|---|
| Suositus on otettavissa käyttöön ilman tukea ja koulutusta    | 3 |
| Suosituksen luettavuus ja ymmärrettävyys ovat hyvällä tasolla | 2 |

## 5. Suositusluonnoksen hyväksyminen

Hyväksytään, oheisilla muutosehdotuksilla

## 6. Yleiset muutosehdotukset

- Tietovastuullisen on tarjottava perustietovarannoista tuotantoympäristön lisäksi vähintään kehitys- ja testausympäristö, joiden tulee vastata tuotantoa teknisesti ja joissa on oltava tuotannonkaltaista dataa.
- Rajanvetoon siinä, miten pitkälle tietovastuullisen kannattaa mennä, kannattaa kiinnittää huomiota. Missä määrin on esimerkiksi kannattavaa tarjota ja ylläpitää valmiita käyttöliittymäkomponentteja kuten portletteja (vrt. liitteen 3 luku 1.1)? Usein hyvät rajapintapalvelut ja koosteiset palvelut riittävät pitkälle, erityisesti, kun perustietovarastojen hyödyntäjät ja jalostajat voivat avoin data –ajattelun mukaan olla yllättäviä ja odottamattomiakin tahoja. Käyttöliittymäkomponentit käyvät varmasti tietovastuulliseen omiin järjestelmiin tai esimerkiksi viranomaisten yhteisiin järjestelmiin, joiden osalta tietovastuullinen ylläpitää vastuullaan olevia osia, mutta käyttöliittymäkomponenteilta ei ehkä kuitenkaan ole syytä odottaa kovin suurta yleiskäyttöisyyttä.

## 7. Muutosehdotukset kappaleeseen Käsitteistö

- tiivistelmän tekstissä ”Perustietovarantoihin liittyvät roolit ovat tietovastuullinen, tiedon tuottaja, tiedon jatkojalostaja, tiedon hyödyntäjä, rekisteröity ja omien tietojensa ylläpitäjä.” joukko rooleja, joita ei kuvattu käsitteistössä. Tai sitten voisi ainakin aiemmin olla viittaus lukuun 3, jossa rooleja kuvataan. Onko roolia tiedon omistaja? Tulee vastaan kappaleessa 3.
- Käsitteistö hyvin lyhyt, vaikka dokumentissa esiintyy monia tulkinnanvaraisia termejä, jotka olisi hyvä avata tässä kontekstissa: informaatio, data, perusdatavaranto, looginen tietovaranto, rakennemääritys..
- voisiko rajapintapalvelu-termiä tarkentaa, että minkä tyyppisiä palveluita sen avulla voidaan tarjota? Eli mitä muuta sovellus voi tarjota muille sovelluksille kuin tietoa, joka on määritelty sisältöpalvelun sisällöksi.

## 8. Muutosehdotukset kappaleeseen 1. Huomioi ja kuvaa yhteentoimivuus, sidosarkkitehtuurit ja muut ohjaavat tekijät

- Sähköinen asioija (tai hyödyntäjä) tuntuu olevan useimmiten kansalainen, mutta näissä on hyvä muistaa myös julkishallinnon toimijoiden keskinäinen yhteistyö.

## 9. Muutosehdotukset kappaleeseen 2. Huomioi julkisen hallinnon arkkitehtuuriperiaatteet

- Olisiko kuvassa 20 hyvä tuoda esille myös mahdollisuus tehdä integraatiota myös palveluväylien välillä toisin sanoen, että palveluväylien välillä voidaan välittää eri palvelujen välistä tietoa, joka on yksi tapa mahdollistaa palvelutasolla koosteiset palvelut, jotka käyttävät useampia tietovarantoja. Toinen tapa on integroida palvelut suoraan keskenään (point-to-point).
- Kansallinen palveluarkkitehtuuri sisältää kansallisen palveluväylän lisäksi kansallisen sähköisen tunnistamisen (aluksi kansalaisen, myöhemmin myös ammatti- yms. roolit), voisi mainita tässä.

## 10. Muutosehdotukset kappaleeseen 3. Tunnista perustietovarantoon liittyvät sidosryhmät ja roolit

- Tievarannon omistaja puuttuu sidosryhmistä. Viitataan useamman sidosryhmän kuvauksissa, joten lienee syytä olla joko sidosryhmänä tai sitten kuvattuna heti kappaleen alussa.

- Tiedon hyödyntäjän kuvauksessa *"Vastaa oman toimintansa prosesseista hyödyntäen perustietovarantojen tietoja"*. Voiko tiedon hyödyntäjä olla ulkopuolinen esim. tutkija, kansalainen, media?
- Entä yhteiset palvelut? Yhteinen käyttöliittymä voi olla tarpeen tiettyihin tarpeisiin, mutta aiempien lukujen rajapintapainotuksen ja koosteisten palvelujen tarpeen esille tuonnin perusteella voisi ajatella, että nimenomaan yhteisistä palveluista olisi hyötyä laajimmalle joukolle sidosryhmiä ja rooleja.
- Luku 3, kuva 5, uloin rinki esim. EU ja Aluehallintovirastot puuttuvat..

#### 11. Muutosehdotukset kappaleeseen 4. Kuva perustietovarantoon liittyvät prosessit

- Tiedon hyödyntäjän prosessit: Tiedon käytöstä sopimisen prosessi on ennen Tiedon haku-prosessia. Vai onko jokin selitys, miksi loogisesti olisivat kuten tällä hetkellä, ei ainakaan selviä kuvauksista.
- Tietovastuullisen prosessit - Ylläpidon ohjeiden laatiminen: Prosessin osalta kuvataan tavoitteet, eikä varsinaisesti mitä sisältää. Mitä ohje sisältää? Voisiko tässä hieman avata tai onko tästä tulossa erillistä ohjeistusta/mallipohjaa.
- Tietovastuullisen prosessit: viittaus prosessinkuvauksessa lukuun 5.2.2 virheellinen, tällaista lukua ei ole
- Kappaleessa 4.1 Tietovastuullisen prosessit on kuvattu että tietovastuullinen on myös tiedon tuottaja, ja tiedon tuottaminen –prosessi on tässä sanallisesti kuvattu. Eikö tässä voisi ylläpidon helpottamiseksi viitata 4.2 Tiedon tuottajan prosessiin? Vai onko näiden roolien suorittamassa tiedon tuottamisessa eroavaisuutta?

#### 12. Muutosehdotukset kappaleeseen 6. Päättää perustietovarantojen tiedon tuottamis- ja hyödyntämismalleista

- Kuvassa 10: Tietovarannon omistajan näkökulma => Tietovastuullisen näkökulma.
- Luku 6.2, kuva 10, matriisin sisällön perustelut puuttuvat, niitä olisi hyvä avata.

#### 13. Muutosehdotukset kappaleeseen 8. Suunnittele tietojärjestelmäarkkitehtuurin ylätasoon looginen jäsenitys

- *"Ratkaisujen pitää olla selkeitä ja hyvin dokumentoituja."*: Tämä on liian laava ohje. Teknisissä ratkaisuissa dokumentaation täytyy olla yksityiskohtaista niin, että mikä tahansa organisaatio voi ottaa ne ohjeiden perusteella käyttöön. Mitä tarkemmat ohjeet ja vaatimukset dokumentaatioon annetaan, sitä paremmin tämä toteutuu.
- *"Kansallisen palveluväylän viitearkkitehtuuri pitää ottaa huomioon siten, että toteutettava ratkaisu ei ole sen kanssa ristiriitainen."* : Miten tätä voi noudattaa, kun KP:stä ei ole vielä olemassa mitään tarkempaa teknistä kuvausta?
- Termien käyttö: Otsikossa ja tekstissä jakelurajapinta, kuvassa julkaisurajapinta
- Taulukossa noutoon ja jakeluun liittyvä tietovastuullisen vastuu operatiivisesta laadusta epäselvä, saisi selkeytettyä. Asiaa kuvattu tekstissä, mutta taulukossa hyvä myös tarkentaa.
- Luku 8, "Julkisen hallinnon ohjeistuksista ja suosituksista poikkeavia perus-tietovarantojen käsittelyratkaisuja ei ole tarvetta toteuttaa." Tämä voitaneen katsoa arkkitehtuuriperiaatteeksi, joka tarkoittaa, että on kiellettyä toteuttaa JHKA:n ja JHS-suositusten ym. vastaisesti?
- Luku 8.3, kuva 15, atomaarinen palvelu? koosteinen palvelu?

#### 14. Muutosehdotukset kappaleeseen 9. Huomioi järjestelmäpalveluihin liittyvät vastuut sidosryhmittäin

- Sidosryhmä: Tietovarannon palveluntarjoaja. Lienee syytä olla kuvattuna jo kappaleessa 3

#### 15. Muutosehdotukset kappaleeseen 10. Huomioi perustietovarantojen palveluarkkitehtuuri

- *"on erityisen tärkeää varmistaa, että palvelutarpeiden ja rajapintapalveluiden tunnistaminen tehdään oikeaoppisesti ja huolellisesti"*: Sanahelinää ilman konkreettisia ohjeita.

#### 16. Muutosehdotukset kappaleeseen 12. Suunnittele teknologia-arkkitehtuuri

- Tähän voi lisätä Sovelluskehityksen tietoturvaohje, VAHTI 1/2013.
- Luku 12.5: Jos Rova korvaa KATSON, niin se pitäisi jo mainita tässä?
- Luku 12.6, taulukosta voisi käydä ilmi, mitkä ovat PERA-määrittelyjen linjauksia ja mitkä eivät

#### 17. Muutosehdotukset kappaleeseen 13. Sisältöpalveluiden ratkaisuvaihtoehtoja

- Kuva on tekstin päällä

#### 18. Muutosehdotukset liitteen 1. Ohjaavat tekijät kappaleeseen 1. Perustietovarantojen viitearkkitehtuuri

- Yleisesti Liite 1, tiivistämistä voisi tehdä paljon ja tämä parantaisi luettavuutta huomattavasti. Paljon toistoa, ensimmäiset 8 sivua ovat pelkästään muiden arkkitehtuuridokumenttien referointia.

Samasta asiasta käytetään useaa termiä. Pitkissä dokumenteissa syytä panostaa johdonmukaisuuteen, jottei lukijan ajatus katkea. Esim. tietovaranto vs. tietovarasto.

Kirjoitusvirheitä, esim. luku 2.1 taulukko 1. 3. rivi "hallissa"->"hallinnassa". Jossain luki valtiovarainministeriö isolla, pilkkuja puuttuu tai on pisteitä pilkkujen tilalla.

#### 19. Muutosehdotukset liitteen 1. Ohjaavat tekijät kappaleeseen 1.4. Perustietovarantojen viitearkkitehtuurin rakenne ja elementit

- "ensisijaisesti suositellaan noudatettavaksi korotettua tasoa": Tämä on aika kova vaatimus, kun monella on tekemistä jotta edes perustaso täyttyy. Korotettu taso ei välttämättä ole aina järkevää, koska sen kustannukset ovat selvästi perustasoa korkeammat.

#### 20. Muutosehdotukset liitteen 1. Ohjaavat tekijät kappaleeseen 2.1. Lainsäädäntö

- taulukko 1. Lisäksi EU:n uusi tietosuoja-asetus voisi olla listattuna tässä.
- termi "eritelmä" on aika erikoinen.

#### 21. Muutosehdotukset liitteen 1. Ohjaavat tekijät kappaleeseen 2.4. Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuriperiaatteet

- Paljon toistoa, samat asiat kahteen kertaan, olisi hyvä yhdistää näkökulmat yhdeksi. Kuva 4 löytyy myös päädokumentista.
- kohta 7 "metatiedot julkisen hallinnon yhteiseen dataportaaliin ja metatieto-palveluihin standardilla tavalla..", onko tällainen dataportaali olemassa vai mitkä ovat suunnitelmat sen suhteen?

#### 22. Muutosehdotukset liitteen 2. Loogiset perustietovarannot kappaleeseen 1. Tietovarantojen jäsenitys

- Tietovaranto jäsenitys on selkeä ja hyvin kuvattu. Olisiko kuitenkin tarpeen myös tässä dokumentissa avata käsite tietovaranto? Tämä tarpeellista varsinkin, jos dokumentti liikkuu myös itsenäisesti.
- "Kuva 1. Julkisen hallinnon tietoarkkitehtuurissa tunnistetut loogiset tietovarannot" kommentit:
  - Miksi kuvassa osa tietovarannoista on korostettu (boldattu)? Asia selkeytyy, kun lukee seuraavan kappaleen, mutta lienee syytä kerto lukijalla, jo kappaleen 1 kohdalla
  - Kuvassa voisi selkeyttää eri värien merkitystä, vaikkakin toki tulee esille tekstissä. Asiaa selkeyttämään riittäisi kenties myös se, että viittaisi kuvaan tekstistä
- mainitaan, että esitetty sekä jo olemassa olevat tietovarannot että sellaiset, joille on tiedostettu tarve, voisiko nämä jotenkin erotella toisistaan, jotta tietää mitkä ovat jo tätä päivää ja mitkä tulevaisuutta?

**23. Muutosehdotukset liitteen 2. Loogiset perustietovarannot kappaleeseen 2. Perustietovarantojen viitearkkitehtuurin suhde loogisiin tietovarantoihin**

- Tietovarantojen kuvauksissa muutama korjattava kirjoitusvirhe – kaupparekisteri, säätirekisteri

**24. Muutosehdotukset liitteen 3. Tietojärjestelmäarkkitehtuurin looginen jäsenitys ja integraatioarkkitehtuuri kappaleeseen 1.1. Tietovarantojen tarjoaminen ulkoisille loppukäyttäjille**

- Käyttöliittymien osalta kannattanee suosia lähinnä portletteja tai vastaavia komponentteja, jos niitäkään (vrt. kommentti luvussa 7 Yleiset muutosehdotukset). Mieluummin kannattaa panostaa (rajapinta)palveluihin, jotka antavat hyödyntäjälle/jalostajalle mahdollisuuden toteuttaa käyttöliittymänsä kuten parhaakseen katsoo.

**25. Muutosehdotukset liitteen 3. Tietojärjestelmäarkkitehtuurin looginen jäsenitys ja integraatioarkkitehtuuri kappaleeseen 1.3. Perustietovarantojen hyödyntäminen**

- Osa mainituista tukipalveluista esiintyy myös kansallisen palveluväylän tarjoamina yleispalveluina kansallisessa palveluarkkitehtuurissa. SAVIn ja kansallisen palveluväylän keskinäinen yhdenmukaisuus näiden suhteen olisi varmaan hyvä tarkistaa ja tämän liitteen osalta miettiä, kannattaako viitata SAVlin, kansalliseen palveluarkkitehtuuriin vai molempiin.

**26. Muutosehdotukset liitteen 3. Tietojärjestelmäarkkitehtuurin looginen jäsenitys ja integraatioarkkitehtuuri kappaleeseen 2. Integraatioarkkitehtuuri**

- Yleinen kommentti aiheeseen liittyen: Ehkä manuaaliselle prosessi-integraatiollekin olisi paikkansa massiivisten integraatiohimmeleiden välttämiseksi useamminkin kuin tullaan ajatelleeksi. Kustannus-hyöty –vertailuja manuaalisen prosessi-integraation ja eri tasoisten tietojärjestelmäintegraatioiden toteutus- ja ylläpitokustannusten välillä soisi myös näkevänsä useammin sen sijaan, että arvioidaan vain eri tasoiset tietojärjestelmäintegraatiot
- Palvelupohjaisen sovellusintegraation tiukan sovellusten keskinäisen kytkeytymisen riskiä voidaan vähentää palveluväylän kaltaisilla (tai vastaavilla broker-arkkitehtuurimallia noudattavilla) ratkaisulla, jotka voivat tarvittaessa tarjota myös sanomien muunnos- yms. palveluita (vrt. luvussa 12 oleva kommentti kuvaan 20 ja palveluväylätasoiseen integraatioon liittyen).